

WAGNER GRUBU'NUN YAPISI VE OPERASYONLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Anıl Çağlar ERKAN¹
Ahmet ATEŞ²

Öz

Bu çalışma son on yılda uluslararası ilişkilerde önemi giderek artan Wagner Grubu'nun yapısını ve operasyonlarını ilgili literatür, raporlar ve dokümanlardan yararlanarak incelemektedir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda Wagner'in hem literatürde hem de uygulamada kendine has bir yeri olan ve bu şekilde analiz edilmesi gereken bir aktör olduğu tespit edilmiştir. İlgili literatürün sistematik analizi sonucunda Wagner'i kavramsal açıdan paralı asker veya özel askeri şirket olarak sınıflandırmanın yanlış olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun sebebi olarak Wagner'in yasallığının muğlak olması ve diğer özel askeri şirketler gibi çeşitli devlet kurum ve uluslararası örgütler ile çalışmak yerine tek müşterisinin Rusya olması belirtilmiştir. Wagner'in gerçekleştirdiği faaliyetlerinin analizi sonucunda ise Wagner'in uygulamada ulusal ve uluslararası emsallerinden farklı olarak davrandığı sonucuna varılmıştır. Bu durumun temel sebeplerinin ise, hibrit bir yönetim ve personel yapısına sahip olması, salt Rusya devletinin güdümünde ve Rus dış politikası çerçevesinde faaliyet göstermesi ve özel bir şirket olarak faaliyet ve işe alımlarından ideolojik motivasyonlarının olması olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Wagner Grubu
Rusya Federasyonu
Özel Askeri Şirketler
Paralı Askerler
Güvenliğin Özelleştirilmesi

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 09.12.2022
Kabul Tarihi : 15.02.2023
E-Yayın Tarihi : 15.06.2023
DOI : 10.58702/teyd.1216725

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Tefenni Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, e-posta: acerkan@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9693-6556.

² Dr.Öğr.Üyesi, Iğdır Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, e-posta: ahmet.ates@igdir.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5184-7701.

AN ASSESSMENT OF THE STRUCTURE AND OPERATIONS OF THE WAGNER GROUP

Abstract

Using the relevant literature, reports and documents, this study examines the structure and operations of the Wagner Group, which has become increasingly important in international relations in the last decade. As a result of the analysis, it has been determined that Wagner is an actor which has a unique place both in the literature and in practice and should be analyzed in this manner. As a result of the systematic analysis of the relevant literature, it has been determined that it is wrong to conceptually classify Wagner as a mercenary or private military company due to the ambiguous legality of Wagner and its preference to work only with the Russian Federation unlike how other private military companies operate. Also, an analysis of Wagner's activities revealed that Wagner behaved differently from its national and international counterparts in practice. The main reasons for the difference are its hybrid management and personnel structure, Russian foreign policy-oriented activities, and its use of ideological motivations in recruitment and operations.

Keywords

Wagner Group
Russian Federation
Private Military Companies
Mercenaries
Privatization of Security

Article Info

Research Article

Received : 09.12.2022
Accepted : 15.02.2023
Online Published : 15.06.2023
DOI : 10.58702/teyd.1216725

Kaynakça Gösterimi: Erkan, A. Ç. ve Ateş, A. (2023). Wagner Grubu'nun Yapısı ve Operasyonları Üzerine Bir İnceleme. Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi, 4 (1), 111-130.

Citation Information: Erkan, A. Ç. and Ateş, A. (2023). An Assessment of the Structure and Operations of the Wagner Group. Journal of Society, Economics and Management, 4 (1), 111-130.

GİRİŞ

Yakın geçmişte Libya'da uluslararası hukuk ışığında meşru kabul edilen Mutabakat Hükümetine karşı Hafter önderliğinde yürütülen isyan girişimleri sırasında Rus özel askeri şirketi Wagner Grubu'nun aktif olarak sahada rol oynadığının anlaşılmasıyla birlikte bu kapsamdaki oluşumlar uluslararası gündemin yeniden en önemli gündem maddelerinden birisi haline gelmiştir. Bu bağlamda, Kafkasya ve Afrika başta olmak üzere Rusya Federasyonu'nun (Rusya) genişleme politikasına paralel olarak etkinliğini arttıran Wagner Grubu küresel bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Wagner benzeri oluşumların ön plana çıkmaya başlaması genel olarak iki açıdan önem taşımaktadır. Bunlardan ilki güvenliğin özelleştirilmesi olgusuyla açıklayabileceğimiz, devlet-dışı aktörlerin kamusal alanla özdeşleştirilen bir sektördeki yaygınlaşan faaliyetleriyken diğeri ise ekonomik açıdan devasa rakamların söz konusu olduğu bir pazarda bir girişimcilik örneği olmasıdır.

Wagner ve benzeri oluşumlar başta olmak üzere birtakım devlet-dışı aktörlerin dış müdahale aracı haline gelerek çatışmaların tarafları arasında yer almasını güvenliğin özelleştirilmesi kapsamında ele almak mümkündür. Dolayısıyla, bu denli önemli bir konunun uluslararası ilişkiler disiplini literatüründe çalışılması kaçınılmaz hale gelmektedir. Özellikle son dönemde literatürde bu yönde bir eğilim gözlemlense de gelinen aşamada henüz yeterli sayıda nitelikli çalışmaya ulaşılmadığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda, bu çalışma Wagner Grubu'nun özellikleri ve operasyonları kapsamında bir çerçeve oluşturarak uluslararası ilişkiler literatürüne önemli ölçüde bir katkı yapma amacı taşımaktadır.

Ortaya çıkışlarından günümüze kadar olan süreçte genel olarak negatif yönlü değerlendirilse de özel askeri şirketler küresel ölçekte gelişimlerini hızla sürdürmektedirler. Uluslararası ilişkilerde artan etkisine rağmen literatürde Wagner Grubu hakkında, birkaç örnek dışında, detaylı çalışmalar bulunmamaktadır. Bu bağlamda bu çalışma iki temel soruyu cevaplamayı amaçlamaktadır. Bunlar; Wagner Grubu'nun uluslararası ilişkilerde neden önemli bir aktör haline geldiği ve Wagner'in Batılı özel askeri şirketlerle benzerlikleri ve farklılıklarının ne olduğudur. Bahse konu soruların cevaplandırılması için ilk olarak, operasyonel bakımdan kendine münhasır bir oluşum olan Wagner Grubu'nun kuramsal çerçevedeki yerini tayin etmek amacıyla özel askeri şirketler ve paralı askerler kavramlarını içeren ilgili literatür incelenmiştir. İkinci olarak, Wagner Grubu hakkındaki literatür ve ilgili dokümanlar taranmıştır. Üçüncü olarak, Wagner Grubu'nun kuruluş süreci ve yapısı incelenmiştir. Dördüncü olarak, Wagner Grubu'nun Orta Afrika, Sudan, Suriye ve Ukrayna'daki operasyonları analiz edilmiştir. Son olarak ise, Wagner Grubu kuramsal ve operasyonel olarak diğer oluşumlara kıyasla farklı olan yönleri ortaya konmuştur.

1. Literatür Taraması

Soğuk Savaş'ın ardından ortaya çıkan yeni güvenlik sistemi güvenliğin hem kavramsallaştırılması hem de hayata geçirilmesi hususlarında geleneksel yöntemlerden ayrılmaktadır (Singer, 2009: 21). Geleneksel güvenlik yaklaşımı olan güvenliğin devletler tarafından/tekelinde bir kamu hizmeti olarak sağlanması ve diğer politika alanlarına göre istisnai bir alan olması (Huntington, 1957: 37) görüşünün aksine, güvenlik tehditlerinin ve aktörlerinin artması ve dinamikleşmesinin sonucu olarak, güvenlik hizmetlerinin sağlanmasında dış kaynaklardan yararlanma (*outsourcing*) ve özelleştirme, özellikle Soğuk

Savaş sonrasında göreceli olarak yaygınlaşmıştır. Bu durumun sonuçlarından birisi olarak aktif hizmet sağlayan özel askeri şirketlerin sayısında önemli ölçüde artış görülmektedir. Ayrıca, Soğuk Savaş sonrası kurulan devletler başta olmak üzere, dünyanın göreceli olarak az gelişmiş coğrafyalarında bulunan ve gelişmişlik düzeyi düşük olan devletler kurumsallaşma eksikliklerinden kaynaklanan güvenlik ihtiyacının karşılanması konusunda özel askeri şirketlerin hizmetlerine yönelik bir talep oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, özel askeri şirketler siyasi ve kurumsal açıdan kırılgan devletlerin ilgili kamu hizmetini yerine getirememesi sonucunda pazar payını büyütmektedir (Tangör ve Yalçınkaya, 2010: 136).

Güvenliğin özelleştirilmesinin bir diğer nedeni ise, kurumsallaşma düzeyinden bağımsız olarak, devletlerin kendi tekelinde olan güvenlik hizmetini özel şirketler vasıtasıyla daha az maliyetli olarak gerçekleştirebilmesidir. Özellikle 2000 ve 2015 arasında yaşanan küreselleşme eğiliminin öngördüğü devletlerin yapısal olarak küçülmesi ve bu sayede verimliliğin artarak ataletin azalacağı varsayımları ile devletler, güvenlik hizmetlerini eskiye oranla daha çok özelleştirmiştir (Tangör ve Yalçınkaya, 2010: 136).

Bahsedilen sebepler temelinde, uluslararası sistemin son üç yüz yılının aksine, güvenliğin salt devlet tekelinde olduğu geleneksel yaklaşım, giderek gücünü kaybetmektedir. Özellikle son otuz yılda güvenliğin özelleştirilmesinin hızlanması ve çatışmaların artık uluslararası sistemden çok ulusal veya yerel seviyelerde gerçekleşmesi sebebiyle bu eğilimin ilerleyen yıllarda daha da güç kazanacağını söylemek mümkündür (Mandel, 2001: 130).

2. Paralı Askerler ve Özel Askeri Şirketler

Uluslararası kamuoyunda ve literatüre hâkim olan siyasi söylemlerde aynı kavramsal çerçeve temelinde tartışılmasına ve işlevsel yönden benzerlikler taşımasına karşın paralı askerler ve özel askeri şirketlerin iki farklı oluşum olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Kökenleri Fransız Devrimi'nde herhangi bir milliyet bağı yerine para motivasyonu ile savaşan askerlere dayanan (O'Brien, 2000: 62) paralı askerlik, günümüzde dâhil oldukları savaş veya çatışmalarda ideolojik ve milliyet bağı yerine kontrat ve finansal çıkar ile hareket eden, kendi ülkesi dışında başka bir grup veya ülkede faaliyet gösteren, askeri kapasite ve yeteneklerini finansal açıdan en iyi teklifi sunanlara sağlayan kişiler olarak tanımlanmaktadır (Voss, 2016: 39; Stoner, 2008: 9; Brooks, 2000: 130).

Paralı askerlerin dünyanın çeşitli yerlerindeki çatışmalarda artan derecede rol alması 1990'lardan itibaren gerçekleşmiştir. Bu durumun en temel sebeplerini maddeler halinde sıralamak mümkündür. Bu bağlamda ilk olarak, Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından küresel ölçekte askeri harcamaların azaltılması, devletlerin daha az maliyetli olan bu seçeneği tekrar gündemlerine almasına yol açmıştır (Voss, 2016: 37). Aynı şekilde, Soğuk Savaş döneminde ön plana çıkmaya başlayan yetişmiş askeri güç, özellikle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağılmasının ardından askeri kabiliyetlere sahip ve işsiz kalan geniş bir kitleye yol açmıştır (Brooks, 2000: 132-133). Dolayısıyla söz konusu yetişmiş askeri güç, özellikle 1990'ların ikinci yarısından itibaren askeri kabiliyet ve hizmetlerini dünyanın çeşitli bölgelerindeki çatışmaların taraflarına sunmaya başlamışlardır.

Soğuk Savaş'ın bitişinin paralı askerleri etkileyen bir diğer etkisi ise güvenliğin yerelleşmesi ve bölgeselleşmesi olmuştur. Soğuk Savaş döneminde küçük ve orta ölçekteki devletler içerisindeki çatışmalar Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve SSCB tarafından küresel

güvenliğin bir boyutu olarak ele alındığı için baskılanabilmiş ve/veya çözülebilmıştır. Soğuk Savaş sonrasındaki süreçte ise bahse konu devletlerin çatışmalarının çözümünde küresel aktörler göreceli olarak etkin bir rol oynamamıştır. Bu durumun bir sonucu olarak, çatışmalı bölgelerde paralı askerlerin yoğunluğu artmıştır. Örneğin, 1990 ve 2000 yılları arasında paralı askerler Angola, Sierra Leone, Meksika ve Kolombiya gibi iç karışıklığın yaşandığı birçok ülkede aktif görev almıştır (O'Brien, 2000: 62). 2000'li yıllarda ise ABD'nin Irak'ı işgali 1990'lar boyunca dünyanın çeşitli bölgelerinde tecrübe kazanan paralı askerlerin dikkatini buraya çevirmesine yol açmış ve hizmetlerine büyük oranda Orta Doğu'da devam etmesine sebep olmuştur. Örneğin, Brookings Enstitüsü'nün 2008 tarihli raporunda sadece Irak'ta otuzdan fazla farklı milletten paralı askerlerin faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir (Stoner, 2008: 9).

Paralı askerlerin büyük bir kısmı kendilerini aslen bir unsura bağlanmadan, hizmetlerinin karşılığında bir ücret ödeyen herkes için çalışan profesyonel askerler olarak görürken, bu durumun sürdürülebilirliği önemli bir belirsizlik haline gelmeye başlamıştır. Daha açık bir deyişle, savaşların sona ermesi ve er ya da geç gelen finansal kaynaklarının kesilmesi ihtimali paralı askerlerin işsiz kalma ihtimalini ortaya çıkarmış ve yeni arayışlara yönelmelerini de beraberinde getirmiştir. Söz konusu paralı askerlerin birçoğunun birleşerek aralarında şirket oluşturmalarını bu kapsamda ele almak mümkündür (Singer, 2009: 48).

Özel askeri şirketler ise iş tanımlarındaki benzerliklere rağmen en az üç yönden paralı askerlerden ayrılmaktadır. İlk olarak, sözleşme ve hizmet yönünden özel askeri şirketler daha kurumsal ve geniş hizmetler sunan kuruluşlardır. Buna karşın paralı askerler genellikle tek veya kişisel bağa dayanan küçük bir grup halinde çalışan oluşumlardır. Bu sebeple, paralı askerler ile hizmet alan kişi veya kuruluş arasındaki anlaşmanın bir metne dökülme zorunluluğu yoktur. Aynı şekilde, küçük gruplar halinde çalışma prensibi sebebiyle paralı askerlerin sunabileceği hizmetler nicelik olarak küçük ve orta ölçekte dir. Özel askeri şirketler ise yasal kuruluşlardır ve paralı askerlere göre çok daha kurumsal ölçekte faaliyet göstermektedirler. Bu sebeple, özel askeri şirketler ile hizmet sağlanan taraf arasında bir sözleşme olma zorunluluğu bulunmaktadır (McFate, 2019: 33). Ayrıca, özel askeri şirketler beşerî ve finansal kaynakları doğrultusunda büyük ölçekte ve birçok alanda güvenlik hizmetleri sunmaktadır (Saner vd., 2019: 64-65). İkinci olarak, paralı askerler ve özel askeri şirketler iş birliği yaptıkları kurumlar noktasında da farklılık göstermektedir. Paralı askerler başta Afrika ve Güney Amerika olmak üzere genellikle çatışmalı bölgelerde yaşanan iç savaşlarda taraf olan ve meşruiyet konusunda sıkıntı yaşayan bölgesel liderler veya terör örgütleri ile çalışırken, özel askeri şirketler göreceli olarak meşruiyeti olan devletler ve uluslararası organizasyonlarla çalışmaktadır (O'Brien, 2000: 62). Tarihsel süreçte bu iş birliği kapsamında birçok örnek mevcuttur. 1994 yılında Hırvatistan Savunma Bakanlığı Amerikalı bir özel askeri şirket olan MPRI (*Military Profesional Resources*) ile anlaşmış ve Hırvatistan ordusunun eğitimini bu şirket üstlenmiştir (Adams, 2002: 57). Benzer şekilde, ABD Savunma Bakanlığı ve İstihbarat Topluluğu Irak işgali ve sonrası başta olmak üzere yurtdışında gerçekleştireceği faaliyetler kapsamında birçok kez özel askeri şirketlerden faydalanmıştır (Turcan ve Ozpinar, 2009: 144). Özel askeri şirketlerin ABD açısından en yaygın kullanımını ise askeri yardım süreçleri oluşturmaktadır. Küresel Barış Operasyonları Girişimi (*Global Peace Operations Initiative*) çerçevesinde bölgesel paydaş olan Afrika ülkelerinin ordusunun eğitimini ABD'li DynCorp, MPRI ve PAE isimli şirketler vermiştir (Aning vd., 2008: 615).

Benzer şekilde, son otuz yılda çatışma çözümü ve yönetimi noktasında gelineen güvenlik yönetişimi ihtiyacı sebebiyle hem askeri hem de sivil uluslararası örgütler çatışmalı bölgelerdeki lojistik destek ve kurumsal güvenlik ihtiyacını özel askeri şirketlerden karşılamıştır (Krahmann, 2005: 255; Saner vd., 2019: 64-65). Üçüncü olarak ise, paralı askerler ve özel askeri şirketler uluslararası hukuk bakımından ayrılmaktadır. Paralı askerlik 1989 yılında Paralı Askerlerin İşe Alımı, Kullanımı, Finansmanı ve Eğitiminin Yasaklanmasına Yönelik Uluslararası Sözleşme'nin imzalanması ve 2001 yılında yürürlüğe girmesiyle birlikte yasaklanmıştır (De Nevers, 2009: 174). Özel askeri şirketler ise böyle bir yasağa tabi değildir.

Sonuç olarak uluslararası ilişkiler literatüründeki paralı asker ve özel askeri şirketler kavramlarına bakıldığında Wagner Grubu'nun iki gruba da dahil olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda, Wagner Grubu'nun kendisine has (*Sui Generis*) bir kuruluş olduğunu belirtmek gerekmektedir. Ancak, Wagner Grubu'nun paralı askerlerin aksine kurumsal bir yapı olması sebebiyle özel askeri şirket tanımına daha yakın olduğunu ifade etmek mümkündür. Ancak, şirketin yasallığının muğlak olması ve diğer özel askeri şirketler gibi çeşitli devlet, kurum ve uluslararası örgütler ile çalışmak yerine tek müşterisinin Rusya³ olması grubun literatürdeki haliyle tanımlanan bir özel askeri şirket olmadığını göstermektedir.

3. Wagner Grubu

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Sovyet dönemi istihbarat ve ordu personeli bireysel ve ekip bağları üzerinden paralı asker olarak özellikle Balkan coğrafyasında yoğun bir şekilde faaliyetlerde bulunmuşlardır (Kuczyński, 2018). 21. yüzyıla kadar edinilen tecrübe özellikle 2000'li yılların başlarında ilgili personelin ve faaliyetlerinin kurumsallaşması noktasında itici bir güç olmuştur. Wagner Grubu'nun öncüllerini de kurumsallaşan Rus askeri şirketler oluşturmaktadır. Genel olarak ChVK (*Chastnaja Voennaja Kompanija*) olarak bilinen Rus askeri şirketlerini besleyen iki unsur bulunmaktadır (Kuczyński, 2018). Bunlardan ilki eski FSB (*Federal'naya sluzhba bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii*) personellerinin yönettiği şirketler iken ikinci unsur ise eski GRU⁴ (*Glavnoye Razvedyvatel'noye Upravleniye*) personelleri tarafından yönetilmektedir. Diğer bir deyişle, ilk unsuru sivil istihbarat personelinin oluştururken ikinci unsur ise askeri istihbarat personelleri tarafından beslenmektedir.

2005 yılında kurulan ve Orel şehrine kayıtlı Antiterror firması, Wagner'in ilk halini oluşturmaktadır (Marten, 2019b: 190). 2016 yılına kadar faaliyetlerini sürdüren Antiterror firmasında çalışan bir grup emekli FSB personeli ise kuruluştan birkaç yıl sonra Moran Güvenlik Grubu isimli şirketi kurmuştur (Marten, 2019b: 190; Kuczyński, 2018). Moran Güvenlik Grubu'nun bir diğer şirketi olan ve 2012 yılında Hong Kong merkezli kurulan Slavonic Corps şirketinin başarısızlığı sebebiyle yaşadığı yönetimsel kriz sonucunda ise Wagner Grubu 2014 yılında kurulmuştur (Sukhankin, 2019). FSB kaynaklı olarak başlayan Wagner'in lider kadrosu 2012 sonrası yaşanan yönetim krizi sonrası GRU ağırlıklı bir kadroya dönüşmüştür. 2014 yılı ve sonrasında özellikle Ukrayna'da edindiği saha tecrübesi ise Wagner'i Rus güvenlik ekosistemindeki en önemli özel askeri şirket konumuna getirmiştir.

³ Her ne kadar Wagner Afrika'da çeşitli devletler ve gruplar ile çalışsa da bu devletler ve grupların büyük oranda Rusya'nın güdümünde olması ve Wagner faaliyetlerinin Rusya'nın bölgesel ve küresel çıkarları hususunda şekillenmesi sebebiyle, Wagner Grubu'nun tek müşterisinin Rusya Federasyonu olduğunu belirtmek mümkündür.

⁴ GRU 2010 yılında GU ismini almıştır.

Wagner'i kendine özgü kılmakla birlikte hem diğer Rusya menşeli özel askeri şirketlerden hem de uluslararası sistemdeki diğer benzer kuruluşlardan ayıran çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki Wagner'i oluşturan ve yöneten kadronun hibrit bir yapıda olmasıdır. Kuczyński'nin bahsettiği üzere, Rus güvenlik ekosistemindeki özel şirketler ya FSB ya da GRU personelinin himayesi ve eğitimi altında faaliyet göstermektedir (Kuczyński, 2018). Ancak, Wagner'in stratejik planlama hususundaki yöneticilerinin çoğu hala FSB kökenli isimlerden oluşurken saha personeli ve eğitmenlerinin çoğu GRU personelinden oluşmaktadır. Örneğin, Ukrayna istihbarat servisi SBU (*Sluzhba bezpeky Ukrayiny*) Wagner personeline Molmino'da askeri eğitim veren yirmi beşten fazla personelin GRU çalışanı olduğunu tespit etmiştir (Rabin, 2019). Bu bağlamda, Wagner, yönetici ve eğitici kadrosunun hibrit yapısı sebebiyle diğer Rusya menşeli özel askeri şirketlerden ayrılmaktadır.

Wagner'i benzerlerinden ayıran diğer bir unsur ise şirketin Rusya Federasyonu Başkanı Vladimir Putin ve yakın çevresindeki siyasal elitler ile olan çok yakın ilişkisidir. Şüphesiz, Rusya'nın güvenlik ekosistemindeki diğer şirketlerinde Rus siyasi eliti ile hem ticari hem de geçmişten gelen (siloviki kültürü) bağları bulunmaktadır. Ancak, Wagner'in diğer şirketler içerisinde öne çıkmasını ve daha aktif rol almasını sağlayan göreceli olarak 'daha özel' bir ilişki bulunmaktadır: Yevgeny Prigozhin ve Vladimir Putin'in ilişkisi. Kimberly Marten'in 7 Temmuz 2020 tarihinde ABD Temsilciler Meclisi, Dış İlişkiler Komitesi, Avrupa, Avrasya, Enerji ve Çevre Alt Komisyonu'nda gerçekleştirilen görüşmede belirttiği üzere, Yevgeny Prigozhin ve Vladimir Putin'in tanışıklığı ve ortaklığı 1990'lı yıllarda St. Petersburg'da başlayan ve yaklaşık otuz yıllık bir süreçtir (Marten, 2020). Vladimir Putin'in 2000 yılında Başkan seçilmesinin ardından geliri dramatik bir biçimde artan Prigozhin, Putin ile ilişkisi sayesinde artan yemek sektöründeki yatırımları sebebiyle 'Putin'in aşçısı' olarak anılmaya başlanmıştır (Mackinnon, 2021).

2010 yılı ve sonrasına gelindiğinde ise Prigozhin ve Putin arasındaki ilişki hem Prigozhin'in ticari çıkarları hem de Rus dış politikası ekseninde iki tarafın da göreceli olarak kazandığı yeni bir ilişki türüne evrilmiştir. Özellikle 2014 yılı ve sonrasında ise bu ilişkinin operasyonel kısmını Wagner Grubu'nun faaliyetleri oluşturmuştur. Wagner Grubu'nun operasyonları incelendiğinde şirketin faaliyet gösterdiği alanların Prigozhin'in ticari çıkarları ve Rus ulusal çıkarlarının kesiştiği coğrafyalar olduğunu tespit etmek mümkündür (Rabin, 2019). Prigozhin'in ilgili coğrafyalardaki yatırımları güvene alınıp artarken, aynı şekilde ilgili coğrafyadaki Rus etkisi de artmaktadır. Örneğin, Wagner Grubu'nun 2017'de Sudan'da faaliyet göstermesi ile birlikte hem ülkedeki Rus etkisi artmış hem de Prigozhin ülkedeki madenlerin işletmesini devralmıştır (Rabin, 2019). Diğer yandan, Prigozhin'in varlığı Wagner Grubu'nun faaliyetlerinin olası olumsuz sonuçları konusunda Rusya Federasyonu'na makul bir reddedilebilirlik imkânı da sağlamaktadır (Rondeaux, 2019a). Örneğin, 2018 yılında verdiği bir mülakatta Vladimir Putin, Yevgeny Prigozhin'in Rus Hükümeti'nde resmi bir görevi bulunmadığını belirterek Wagner Grubu'nun faaliyetleri konusunda ülkesinin bir sorumluluğu olmadığını belirtmiştir (Reynolds, 2019).

Özel askeri şirketler konusunda Rusya Federasyonu'nun iç hukuk süreci Wagner'i uluslararası benzerlerinden ayıran bir başka unsuru oluşturmaktadır. 1996 yılında yürürlüğe giren Ceza Kanunu'nun 359. maddesi uyarınca özel askeri şirketler ve paralı askerlik Rusya'da hukuken yasaktır (Marten, 2019b: 184). Bu kapsamda, Wagner başta olmak üzere Rusya

menşei özel askeri şirketler herhangi bir hukuki ya da yasama denetimine tabi tutulmamaktadır (Rondeaux, 2019b). Özel askeri şirketler ile ilgili yasal düzenleme yapılmasına yönelik çeşitli girişimler ise Rus yasama organı Duma'dan geçememiştir (Reynolds, 2019). Bu durumun sonucu olarak, Wagner'in faaliyetlerinin hukuken tanınmadığı ve sorumluluk üretmediği ancak aynı faaliyetlerin Rus siyasal karar alıcılar tarafından kamuoyu önünde takdir edildiği ve ilgili faaliyetlerin Rus güvenlik stratejileri ile uyumlu ve eşgüdümlü olduğu bir gri alan oluşturulmuştur. Wagner ise bu gri alanda faaliyet gösteren en önemli ve aktif şirket olarak diğer uluslararası benzerlerinden ayrılmaktadır.

3.1. Wagner Grubu'nun Operasyonları

Literatür, Rusya'nın askeri araçları arasında yer almaya başlayan ve hukuken özel sektör statüsünde olan birtakım şirketlerin, Moskova'nın uluslararası alandaki jeopolitik yetenekleri ve varlığının geliştirilmesine hizmet ettikleri şeklinde yorumlanması yönündedir (Østensen ve Bukkvoll, 2021: 1). Dolayısıyla Rusya'nın Wagner aracılığıyla gerçekleştirdiği faaliyetleri bir bakıma gücün sonucu ve prestij olarak güç olarak nitelendirmek mümkündür. Bu bağlamda sonuç olarak güç ile kastedilen Robert Dahl'ın, gücü birisine başka türlü yapamayacağı bir şeyi yaptırabilme yeteneği olarak kavramsallaştıran klasik realistlerin halen daha baskın yorumuyken; (Dahl, 1957: 203) prestij için güç ile Robert Gilpin tarafından öne sürülen daha "potansiyel bir şekilde güç ifade edilmektedir. Wagner açısından ele alındığında Gilpin'in yaklaşımı daha kabul edilebilir durumdadır. Öyle ki gücünüz tanınırsa, genellikle amaçlarınıza onu kullanmak zorunda kalmadan ulaşabilirsiniz (Østensen ve Bukkvoll, 2021: 2-3). Ayrıca Gilpin'in bir güç kaynağı olarak prestiji araçsal olarak yorumlamasına ek olarak, prestijin daha doğrudan bir psikolojik çekiciliğe sahip olduğu belirtilmelidir. Devlet liderleri ve hatta bazen tüm halklar, ne tür somut sonuçlar doğurabileceğinden bağımsız olarak, prestij olarak iktidarın tadını çıkarabilmektedirler (Gilpin, 1981: 31).

Her ne kadar devlet dışı silahlı aktörlerin kullanılması devlet yetkilileri tarafından inkâr edilse de Rusya'nın bu konuyla ilişkili Wagner örneğindeki gibi önemli bir sicile sahip olduğu bilinmektedir (Østensen ve Bukkvoll, 2021: 2). Wagner Grubu'nun operasyonları Rusya'nın güvenlik ve dış politika öncelikleri doğrultusunda yoğunlaşmıştır. 2011 ile 2021 yılları arasında Wagner'in rol aldığı faaliyetleri üç grupta incelemek mümkündür. Ortadoğu özelindeki operasyonların merkezi Suriye iken, Rusya'nın yakın çevresinde Wagner en çok Ukrayna'da faaliyet göstermiştir. Rusya'nın etkisinin giderek arttığı Afrika kıtasında ise Wagner, Libya, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Sudan'da aktif bir şekilde rol almıştır. Bunun yanı sıra aktif görevleriyle birlikte Wagner hakkında yapılan bir dizi araştırmalar, oluşumun operasyonlarına ilişkin birtakım ipuçları vermektedir. Bu bağlamda Wagner'in yalnızca Rusya dışında faaliyet gösterdiğini ifade etmek mümkündür (Marten, 2019b: 183).

Son beş yılda Wagner ile ilişkili olarak yapılan araştırmaların sayısında önemli ölçüde artış gözlemlenmektedir. Ancak, söz konusu kayda değer ölçüdeki artışa rağmen uluslararası ilişkiler literatürünün Wagner'in rolü ve kapasitesi gibi konularda halen daha çok eksik durumda olduğunu söylemek mümkündür. Wagner hakkındaki bu eksiklik de kaçınılmaz olarak grubun literatürde ve uygulamadaki yeri hakkında doğru olmayan kavramsallaştırmalara yol açmaktadır. Örneğin Wagner'in Academi (Eski adıyla Blackwater) ve DynCorp International gibi Batılı şirketlerden farklı olmayan bir özel askeri şirket olduğu

yönündeki doğru olmayan kavramsallaştırmaları bu kapsamda ele almak mümkündür (Reynolds, 2019).

Yalnızca Rusya sınırları dışında faaliyet gösteren Wagner'in aktif rol aldığı coğrafyalardan birisi Suriye'dir. Bu bağlamda, Suriye'deki gelişmeler kapsamında Wagner'in Rusya'nın bölgedeki güvenlik sorunlarının çözümünde sıklıkla başvurduğu araçların başında geldiğini ifade etmek mümkündür. Suriye'de Arap Baharı sonrasında yaşanan karışıklığın iç savaşa evrilmesi Rusya'nın bölgedeki en önemli müttefiki olan Esad yönetimi ile ilişkilerini yeniden düzenlemesine ve Esad yönetimine askeri ve lojistik destek sağlamasına yol açmıştır. Bu bağlamda özellikle 2012 yılında Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)'nin Suriye'de geniş toprakları kontrol etmeye başlaması ile birlikte Rusya menşeli özel askeri şirketlerin Suriye'de daha etkin olması için bir fırsat penceresi doğmuştur. Suriye kapsamında ele alındığında söz konusu yapılanmaların üstlenmiş olduğu misyonlar ise iki farklı şekilde gerçekleşmiştir. Bunlardan ilki geleneksel koruma başlığı altında ele alabileceğimiz Suriye'deki Rus özel operatörleri için lojistik bağlantı sağlamak ve yerel milislerin eğitilmesi kapsamındayken, bunun da ötesinde daha saldırgan misyonları kapsayan faaliyetleri de bir diğer başlık altında ifade etmek mümkündür. Saldırgan misyonlara geçişin temel motivasyonu ise şüphesiz Rusya'nın sahada Esad rejiminin devamına yönelik risklerin ortadan kaldırılması isteğidir. Bu süreçte Wagner hem askeri yardım kapsamında hem de operasyonel olarak bölgedeki en etkili unsurlardan birisi olmuştur.

Wagner'in Suriye coğrafyasında aktif rol oynamaya başlamasında Ukrayna kriziyle bağlantılı gelişmeler de önemli ölçüde etkili olmuştur. Bu bağlamda Wagner'in Suriye coğrafyasında aktif rol oynamaya başlamasının diğer Rus askeri oluşumlara nazaran nispeten üç yıl gibi daha geç bir tarihe dayandığını ifade etmek mümkündür. Daha açık bir deyişle, 2015 yılında Moskova'nın Doğu Ukrayna'daki bazı düzensiz grupları demobilize etmeye başlamasının Wagner için yeni bir fırsat yarattığını ifade etmek mümkündür. Ukrayna'nın doğusundaki gelişmelerle Wagner'in Suriye coğrafyasına dahil olması arasındaki ilişkide ise birbiriyle bağlantılı iki faktör etkilidir. Birinci faktör Ukrayna'nın doğusunda Moskova tarafından seferber ettiği ilk düzensiz grupların büyük oranda daha sonra Wagner'i oluşturan kişilerden oluşmasıyken diğeri ise bu kişilerin Ukrayna coğrafyasında edindikleri saha tecrübesi ve Moskova'nın güvenini kazanmış olmalarıdır. Dolayısıyla, Rusya'nın kalıcı şekildeki paralı asker gücü oluşturmaya yönelik uzun süredir devam eden girişimleri Wagner'in Suriye'de daha etkin olmasına sebep vermiştir (Reynolds, 2019).

Wagner benzer faaliyetler gerçekleştiren diğer oluşumlarla birlikte ele alınmaması gereken bir yapılandırma değildir. 2018 yılında Suriye'de yaşanan bir gelişme sonrasında ortaya çıkanlar, Wagner'in emsallerinden farklı olduğunu destekleyici yöndedir. Söz konusu delillerin Wagner'in sıradan özel askeri şirketlerinden farklılaşan yönlerini ortaya çıkarttığını iddia etmek mümkündür. Bu bağlamda altı yüz Wagner savaşçısının 2018 yılında Conoco'nun Deir Ezzor'daki doğal gaz tesisinde ABD özel kuvvetleri ve müttefiklerden oluşan personel tarafından yönetilen bir karakola saldırması ve sonrasında yaşananlar son derece önemlidir.⁵

⁵ 7 Şubat 2018 tarihinde Suriye'nin kuzeyinde ağır savaş teçhizatıyla donatılmış 600 kişilik Wagner Grubu ile ABD ile birlikte hareket eden sözde yerel güçler (SDF) ile çatışmaya girmiştir. Wagner, içerisinde Amerikalı danışmanların da bulunduğu gruba yönelik hava saldırısı istemiştir. Ardından, Wagner Grubu'nun bulunduğu bölgelere yoğun Amerikan hava saldırısı ve roket atışı gerçekleşmiştir. Vietnam Savaşı'ndan sonra Amerikan ve Rus ordularının direkt olarak ilk çatışması olan bu süreç bittiğinde 300 Wagner personelinin öldüğü belirlenmiştir. (Reynolds, 2019).

ABD'li güçlerin Rusya'nın bu saldırıdan haberi olmadığını açıklamasının ardından 300 Wagner personelinin öldürdüğünü duyurmasıyla da ilk deliller gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Söz konusu deliller bu saldırının neden ve nasıl gerçekleştiği konusunda olmasa da altında yatan temel motivasyonu tam anlamıyla açıklamaktadır. Bu yöndeki en iyi açıklama Prigozhin'in daha fazla enerji varlığı elde etme isteği şeklindedir (Reynolds, 2019). Ancak delillerin açıkladığı asıl önemli şey ise şüphesiz Rusya ile Wagner arasındaki ilişkiye dair ipuçlarının ortaya çıkmasıdır. Dolayısıyla, Donetsk'te rüşütünü ispatladıktan kısa bir süre sonra Eylül 2015'te Moskova'nın Suriye'deki resmi müdahalesine katılarak Palmyra ve Deyrizor'un ele geçirilmesinde başrol oynayan Wagner'in, Rus ordusunun kayıt dışı bir kolu olarak işlev gördüğünü söylemek mümkündür. Wagner savaşçılarının Rus askeri uçaklarıyla Suriye'ye uçuşu, Rus askeri hastanelerinde tedavi görmesi, operasyonlarda düzenli Rus kuvvetleriyle birlikte çalışması ve Vladimir Putin tarafından kişisel olarak imzalanan Rus askeri madalyalarıyla ödüllendiriliyor olması da bu durumun diğer göstergelerindendir (Hauer, 2018).

Wagner'in, Ukrayna ve Suriye'deki faaliyetleri Rusya'nın sınır ötesi gayelerinde rol alma potansiyeli olan önemli aktörlerden birisi olmasını pekiştirmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak sahadaki başarısı tartışmalı da olmasına rağmen sonraki aşamada Wagner'in özellikle Afrika kıtası gibi dünyanın çeşitli bölgelerindeki gelişmelerde de sahada aktif olarak yer almaya başladığına dair güçlü ipuçları mevcuttur.⁶ Buna karşın söz konusu bölgelerin önemli bir kısmında Wagner'in Ukrayna ve Suriye'deki faaliyetlerinden farklı şekilde hareket ettiği görülmektedir. Ancak Ukrayna ve (daha az ölçüde) Suriye ile uzun bir geçmişi olsa da Wagner'in şu anki odak alanı Orta Afrika için böyle bir şey söylenemez. Hatta Rusya ve Sudan arasında geçen yılın sonlarında gerçekleşen güvenlik iş birliği konulu görüşmelerin ardından, Rus yüklenicilerin ülkedeki yerel hükümet yanlısı milisleri eğittiğini gösteren bir video ortaya çıkmıştır. Bunun sonrasında, Mart 2018'de Kremlin'in 170 sivil danışmanın hükümet güçlerini eğitmek için Orta Afrika Cumhuriyeti'ne geldiğine dair bir açıklama yapılması şeklindeki bunun göstergelerindendir (Hauer, 2018).

Wagner'i Rus özel askeri şirketlerinin uluslararası ölçekte yayılmasının bir göstergesi olarak nitelendirmek mümkündür. Bu bağlamda Wagner'in Afrika coğrafyasında giderek artan mevcudiyeti bir bakıma Rusya'nın uluslararası ölçekte artan etkisiyle doğrudan ilişkilidir. Wagner'in Afrika'ya yönelimi, temasları ve faaliyetleri göz önüne alındığında söz konusu ilişki daha net bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Güncel gelişmeler Wagner'in Rusya'nın Afrika'daki dış politika araçlarından birisi haline geldiğini işaret etmektedir. Ukrayna krizi sonrasında Batılı ülkelerin ekonomik yaptırımlarına maruz kalan Rusya'nın yeni pazar arayışları doğrultusunda Afrika'ya yönelmesiyle, Wagner'in bölgedeki varlığının aynı döneme denk gelmesi bunun göstergelerindendir. Ayrıca, Wagner'in bölgedeki faaliyetleri de söz konusu bağlantıyı destekleyici yöndedir. Wagner'in bölgedeki enerji tesislerinin güvenliğini üstlenmesiyle Rusya'nın Afrika'daki değerli madenlere, petrol ve doğal gaz

⁶ Wagner, sadece sahadaki faaliyetleriyle gündeme gelmemektedir. Uluslararası kamuoyunda Wagner'in karanlık tarafının olduğu yönünde iddialar mevcuttur. Örneğin Yekaterinburg'daki bir balkondan aniden düşen Maxim Borodin ve işi nedeniyle ölüm tehditleri aldıktan sonra saklanmak zorunda kalan Saint Petersburg gazetecisi Denis Korotkov gibi iki Rus gazetecinin Wagner'i araştırırken yaşadıkları hadiseleri bu kapsamda ele almak mümkündür. (Hauer, 2018)

kaynaklarına erişimi yönündeki uğraşısı birlikte ele alındığında bu yönde bir sonuçla karşılaşmaktadır (Marten, 2019a: 157).

Wagner son yıllarda özellikle OAC, Sudan ve Mozambik gibi Sahra Altı Afrika ülkelerinde aktif olarak girişimlerde bulunmaktadır. Bu üç ülkedeki girişimler Rusya'nın bölgeye ilişkin amaçları göz önüne alındığında son derece dikkat çekici olmakla birlikte önceki dönemlerle karşılaştırıldığında Wagner'in yeni misyonlar edindiğini de göstermektedir. Öyle ki, bu üç durumda Wagner'in misyonlarının esas olarak siyasi etki, maden çıkarma hakları ve diğer ekonomik anlaşmalar karşılığında rejim koruyucu önlemler sağlamaya odaklandığını belirtmek mümkündür. Bu bağlamda Wagner'in yeni misyonu ekonomik fırsatlar aramanın yanında, Afrika'daki jeopolitik rekabette yer alarak Rusya'ya büyük bir güç olarak saygıyı yeniden kazandırmaktır (Østensen ve Bukkvoll, 2021: 10). Suriye ve Donbas'ın aksine Wagner'in bu coğrafyada farklı şekilde konuşlandırılması ve Sahra Altı Afrika'daki varlıkları, Rusya lehine dost rejimlere karşı bölgede siyasi nüfuz elde etmek amacıyla kullanması bunun göstergelerindedir. Bu doğrultuda Wagner'in diğer bölgelerden farklı olarak Sahra Altı Afrika'da üstlenmiş olduğu en önemli yeni misyonlardan birisinin Rus yetkililerin ve iş dünyasının elitlerinin bu ülkelerdeki maden hakları hususunda imtiyaz etmesi olduğunu belirtmek mümkündür.

OAC, Rusya için son dönemdeki en önemli Afrika ülkelerindedir. Yakın tarihteki ikili ilişkiler incelendiğinde OAC'nin Rusya'nın Sahra Altı Afrika'daki kilit müttefiklerden birisi haline geldiğini iddia etmek mümkündür. Bu aşamada Wagner'in ikili ilişkilerin gelişiminde önemli ölçüde etkili olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Rusya'nın Wagner aracılığıyla ülkeye askeri danışmanlık ve eğitim hizmetleri sağlamasının ilişkilerin gidişatında belirleyici olmaktadır. Bu kapsamda 2018'de Rusya'nın, dönemin OAC Başkanı Faustin-Archange Touadera'yı ülkede devam eden iç savaş ortamında isyancılara karşı koruma sağlamak için askeri personel ve polisi eğitmek üzere 175 eğitimci göndermesi ikili ilişkiler için önemli bir gelişmedir. Bu tarihten itibaren ülkeye başta askeri yardım sağlayan Rusya ile OAC'nin özellikle ikili ekonomik ilişkilerindeki gelişim bunun göstergelerindedir. Taraflar arasındaki ilişkilerin gelişimindeki en önemli gelişmelerden birisi ise OAC'nin bu süreçte Rus şirketlere özellikle elmas madenciliği gibi kritik alanlarda önemli imtiyazlar vermesi ve ülkedeki önemli medya kuruluşlarında düzenlemeler yapmasını onaylamasıdır (Sixto, 2020). Wagner'in Rusya için üstlenmiş olduğu en önemli misyonlardan birisi bu noktada ortaya çıkmaktadır. Wagner'in OAC'ne geliş tarihinin hükümetin altın ve elmas madenciliği lisanslarını Rus sermayeli Lobaye Invest Sarlu'ya verdiği zamana denk geliyor olması söz konusu ifadeyi desteklemektedir. Aynı şekilde, BM yetkilileri de iki şirketin birbiriyle bağlantılı olduğunu sıklıkla dile getirmektedir (Bax, 2021).

Tablo 1: Wagner Grubu'nun Afrika'daki Faaliyetleri

	Yerel Unsurların Eğitimi	Rus Yatırımlarının Güvenliğinin Sağlanması	Siyasi Tarafalara Destek Olunması	Aktif Olarak Çatışmalara Katılım	Resmi Askeri Ekipman Yardımı
Sudan	X	X	X		
OAC	X	X	X		
Madagaskar	X	X	X		
Mozambik			X	X	
Libya	X		X	X	X

Kaynak: Kragin ve Mackenzie, 2020

SSCB'nin Mozambik'teki bağımsızlık hareketine yardımından sonraki süreçte Rusya'nın bu ülkedeki etkisini artırmasında yaygın şekilde devam eden terörist ayaklanmalar etkili olmuştur. Bu bağlamda, Eylül 2019 tarihinde Wagner güçleri Kuzey Cabo Delgado eyaletindeki İslam Devleti olarak nitelendirilen örgütün isyanıyla mücadele etmek için Mozambik'e konuşlanmıştır. Buna karşın Wagner Mozambik için tek tercih olmamıştır. ABD'li özel askeri şirketlerden bazılarının Rusya'yla birlikte Mozambik'e teklifte bulunduğu bilinmektedir (Cotterill, 2021). Dolayısıyla Rusya ve ABD'nin yapmış olduğu tekliflerini değerlendiren Mozambik'in tercihi Wagner yönünde olmuştur. Mozambik'in bu tercihi ABD'li şirketin Ruslara kıyasla daha düşük fiyat vermesine rağmen yapılmıştır. Yapılan tercihte iki unsur önemli rol oynamaktadır. Bunlardan ilki dönemin Devlet Başkanı Felipe Nyusi'nin, Mozambik'in Moskova'ya olan borcunun yüzde 90'ından fazlasını bağışlama kararından dolayı Rusya'ya karşı bir yükümlülük hissetmesiyken, taraflar arasındaki tarihi bağların da yapılan tercihlerde dolaylı da olsa ayrıca etkili olduğu görülmektedir. Nyusi'nin SSCB'nin Mozambik'in bağımsızlık hareketine yardımı için teşekkür etmesini bu kapsamda ele almak mümkündür (Sixto, 2020). Dolayısıyla süreç Wagner aracılığıyla Rus danışmanlar ve teçhizatların Başkan Nyusi'nin isyancılara karşı kampanyasına yardım etme amacıyla ülkeye gelmesiyle sonuçlanmıştır. Terör saldırılarının önlenmesine ek olarak Rusya ve Mozambik Wagner aracılığıyla Rus işletmelerinin ülkedeki LNG faaliyetlerini kapsayan bir dizi anlaşmalar yapmışlardır. Bu bağlamda fizibilitesi Wagner'in Mozambik'teki başarısına dayanan bu anlaşmalarla, Rusya'nın ekonomik iş birliğini artırma ve hatta Güney Afrika'da yeni boru hatlarını genişletme potansiyeline sahip konuma geldiğini ifade etmek mümkündür (Sixto, 2020).

Rusya'nın Wagner aracılığıyla Afrika'da etkin olmaya çalıştığı bir diğer önemli ülke ise Sudan'dır. Rusya ile Sudan arasında askeri alandaki iş birliği Soğuk Savaş döneminden itibaren nispeten kesintisiz olarak devam etmektedir. Taraflar arasındaki iş birliği sürecinde iki dönüm noktası ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki SSCB'nin Soğuk Savaş yıllarındaki önemli bir ortağı olarak bilinen Sudan'a 1955-1972 döneminde yapmış olduğu askeri ekipman desteğiyle bir diğeri ise 1983-2005 arasında süreçte ülkedeki iç savaşı kapsayan zaman

dilimidir. Buna karşın belirli bir tarihsel geçmişe dayansa da Rusya-Sudan arasındaki etkileşimler resmîyette, Soğuk Savaş'ın son ermesinin ilk yıllarında SSCB'yle olana kıyasla daha düşük profilde yürütülmüştür. Fakat, 1991 yılı sonrasında Rusya ve Sudan arasındaki anlaşmaların resmî düzeyde düşük profilde yürütülmesine karşın gayri resmî olarak daha yüksek seviyede ilerlediği görülmektedir. 2007-2008 yıllarında yayımlanan birçok raporda Rusya'nın BM'nin Darfur'la ilişkili ambargosunu ihlal ettiğine yönelik ifadeler bunun göstergelerindendir (Pilgrim, 2014). Bu süreçte Rusya'nın ülkeye paralı askerler gönderdiğine yönelik iddialarla karşılaşmak mümkündür. Söz konusu iddialar Moskova'nın ülkede insan haklarını ihlal ettiğine kadar uzanmakla birlikte Rusya, Sudan'da uzun süredir diktatör olarak nitelendirilen Ömer El Beşir'in destekçisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Wagner'in bu noktada önemli bir araç görevi üstlendiğini ifade etmek mümkündür. Öyle ki Wagner'in bu coğrafyadaki girişimleri Rusya'ya önemli ölçüde kazanım olarak geri dönmektedir. Dolayısıyla, Wagner'in ülkede konuşlandırılmasının salt Sudan ordusunun desteklenmesi ve Rusya'nın Ömer El Beşir'in yanında yer almasının ötesinde bir anlam ifade etmektedir. Wagner güçleri Rus elitlerinin ülkenin batısındaki altın madenlerine erişim sağlamasında da rol oynamıştır (Siege, 2021: 83).

3.2. Wagner Grubu ve Rus Milliyetçiliği

Yevgeny Prigozhin uzun süredir Moskova'nın ulusal güvenlik hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmak için bir vekil olarak hizmet vermektedir. Bu bağlamda Prigozhin'in, ABD Adalet Bakanlığı tarafından Rusya Federasyonu İnternet Araştırma Ajansı adına bir trol fabrikasını yönetmedeki rolü nedeniyle suçlanmış olması ülkesinin ulusal çıkarları yönünde hareket ettiğinin göstergelerindendir. Bunun yanı sıra Prigozhin'in Rusya için ön plana çıktığı en önemli olaylardan bir tanesi 2018 yılında gerçekleşen ABD ara seçimlerindeki oynadığı iddia edilen roldür. Beyaz Saray'a göre Prigozhin, 2018 ABD ara seçimlerini etkilemek için tasarlanan bir proje konusunda yetkili ve faaliyet gösteren biri isimdir. Prigozhin'e ABD Hazine Bakanlığı tarafından 13848 sayılı Yürütme Kararı uyarınca yaptırım uygulanmasını bu kapsamda ele almak mümkündür. Fakat söz konusu yaptırım ilk değildir. Bilindiği üzere öncesinde, Prigozhin, Ukrayna'daki karışıklıktaki rolü nedeniyle de cezaya çarptırılmıştır. Dolayısıyla uluslararası kamuoyunca Prigozhin ile birlikte Wagner Grubu'nun faaliyetleri de aynı doğrultuda algılanmaktadır (The Soufan Center, 2020).

Wagner Grubu fon akışını başarıyla çeşitlendirmektedir. Bunların bir kısmı Prigozhin'in Kremlin ile yakın bağları tarafından finanse edilirken, grup ayrıca yabancı fon kaynaklarıyla da desteklenmektedir. Örneğin OAC'deki faaliyetleri için Wagner'e kısmen altın ve elmas olarak ödeme yapılmıştır (Bax, 2021). Bunun yanı sıra benzer şekilde, Wagner Grubu'na Suriye'deki faaliyetleri için özellikle petrol ve gaz olmak üzere doğal kaynaklarla ödeme yapıldığı da bilinmektedir. Wagner gibi kuruluşların alternatif ödeme yöntemleri kullanması ise şaşırtıcı değildir. Böyle bir ödeme yöntemi, mali durumunu gizlemekle ilgilenen bir kuruluş için idealdir. Öncelikle değerli taşlar taşınabilir, resmî finansal sistemin incelemesinden kaçırılabilir ve kolayca aklanabilir. Ayrıca ABD Hazine Bakanlığı'nın yaptırımlarına tabi olması da Wagner'in emtia ve değerli taşlar şeklinde alternatif ödeme yöntemlerini kullanılmasını bir bakıma zorunlu hale getirmektedir (The Soufan Center, 2020).

Kısmen özel askeri şirket nitelikleri taşısa da Wagner'in benzerlerinden önemli ölçüde farklılaşan yönleri bulunmaktadır. Söz konusu farklılaşan yönler en başta şirketin temel

motivasyonlarında açıkça görülmektedir. Wagner'in temel motivasyonları maddi ve milliyetçi bir karışım olarak karşımıza çıkmaktadır (The Soufan Center, 2020). Bu bağlamda, Wagner'i diğerlerinden ayıran maddi kazanç boyutundan ziyade sıkı sıkıya bağlı olduğu Rus milliyetçiliği motivasyonu olduğunu ifade etmek mümkündür. Şirketin Rus milliyetçiliğine ilişkin yaklaşımı üç noktada daha belirgin hale gelmektedir. Bunlardan ilk ikisi şüphesiz Wagner'in girişmiş olduğu faaliyetlerde bir nevi Rusya'nın ulusal çıkarları doğrultusunda hareket eden bir aktör olması ve Moskova'nın yönlendirmesi dışında ülke aleyhine müşterilere hizmet sunmamasıdır. Şirketin geçmişten günümüze uzanan zaman dilimindeki eylemleri bunun göstergelerindenken, üçüncü ayırım noktası da şirketin yapılanması ve çalışanlarının nitelikleriyle ilişkilidir. Şirketin askeri lideri Dmitriy Utkin Rus özel kuvvetlerinin eski bir üyesidir. Şirketin birçok üst kademe yöneticileri için de benzer bağlantıların olduğunu ifade etmek mümkündür. Çalışanların nitelikleri bağlamında ise şirketin işe alım noktasındaki uygulamaları son derece önemlidir. Çünkü Wagner'in işe alım süreçlerinde ideolojik motivasyonlar da büyük rol oynamaktadır. Wagner'in ideolojik motivasyonunda Rus toplumunun, gençlik alayları için yeni hükümet girişimleri ve genç yaştan itibaren beyin yıkama ile son yıllarda daha militarize hale gelmesinin ciddi etkisi olduğunu belirtmek mümkündür. Bununla ilişkili olarak Moskova'nın, vatansever seferberlik kisvesi altında bu militan milliyetçiliği aktif olarak teşvik ettiği gözlemlenmektedir. Wagner'in bir nevi işe alım sürecindeki sloganlarından birisi haline gelen "Evinizden 10 bin km uzakta olsanız bile halen anavatanınız için savaşıyorsunuz" şeklindeki ifadeleri bunun en önemli göstergelerinden birisidir (Hauer, 2018).

SONUÇ

Güvenlik konseptiyle ilişkili olarak son dönemde radikal değişimlere tanıklık edilmektedir. Bu bağlamda en önemli gelişmelerden birisi güvenliğin değişen gündemiyle birlikte aktörler açısından meydana gelmektedir. Güvenlik konsepti ciddi ölçüde genişlemiş ve derinleşmiş hatta devlet tekelinden ayrı boyutlarda yeni yaklaşımlar ve kavramlar çerçevesinde ele alınır duruma gelmiştir. Dolayısıyla güvenliğin özelleştirilmesini söz konusu sürecin bir sonucu olarak ele almak mümkündür. Nitelik açısından ele alındığında ise güvenliğin özelleştirilmesi gibi bir değişim uluslararası ilişkiler için son derece radikal bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki uluslararası ilişkilerin temel aktörü olarak devletlerin tekelindeki ve asla özelleştirilmesi gündeme getirilemeyecek kadar hayati bir konu olan güvenlik, dış kaynak kullanımını dahi mümkün kılar hale getirmiştir. Bunun bir sonucu olarak ise en başta güvenlik gibi hayati bir alanda kamu-özel sektör ayrımı arasındaki belirgin hatlarla çizilen sınır gözle görülür şekilde ortadan kalmaya başlamıştır.

Güvenliğin özelleştirilmesi ve dış kaynak kullanımına elverişli hale gelmesi birtakım yeniliklerin de tetikleyicisi olmuştur. Kamusal alanla özdeşleştirilen faaliyetlerin devlet dışı aktörlere devredilmesiyle birlikte yeni oluşumların ortaya çıkmasını bu kapsamda ele almak mümkündür. Özel askeri şirketler söz konusu oluşumların son dönemdeki belki de en önemli örneklerindedir. Başlangıçta uluslararası hukuka aykırı olduğu ifade edilen bu oluşumlar son yıllarda daha etkin roller üstlenir duruma gelmekte, hatta faaliyetlerinin meşrulaştırılmasına yönelik ciddi girişimlere tanıklık edilmektedir. Uluslararası hukukun savunucusu olarak nitelendirilen BM'nin dahi misyonlarında özel askeri şirketleri kullanır hale gelmesini bu kapsamda ele almak mümkündür. Bu sebeple, uluslararası ilişkilerde

giderek önemi artan özel askeri şirketlerin olumlu ve olumsuz yönlerinin halen tartışma konusu olduğunu göz ardı etmemek gerekmektedir.

Özel askeri şirketler bazı noktalarda devletlerin silahlı güçlerinden ayrılmaktadır. En önemli ayırım noktası şüphesiz bu oluşumların herhangi bir milletin temsilcisi ya da menşei olmayan şekilde hareket etmesidir. Dolayısıyla bir devletin askeri gücü olmak yerine müşterilerine kontratlar dahilinde hizmet sunuyor olması özel askeri şirketleri, klasik ordulardan farklılaştırmaktadır. Klasik anlamda birçok örnekte söz konusu şirketlerin bu anlayış çerçevesinde hareket ettiği görülmektedir. Fakat özellikle uluslararası hukuk nezdinde meşrulaştırılma girişimleriyle birlikte bu durum değişmeye başlamıştır. Bu bağlamda menşei olduğu devletten bağımsız kontratlar çerçevesinde hizmet sunan özel askeri şirketlerden bazılarının özellikle son dönemde bu çerçevenin dışında hareket ettiği görülmektedir. Dolayısıyla son yıllarda özel askeri şirketlerden bazılarının, alışagelmışin dışında, menşei oldukları devletlerin salt çıkarları doğrultusunda hareket etmeye başladığını ifade etmek mümkündür. 2014 yılından bu yana dünyanın değişik bölgelerinde faaliyetlerine tanıklık edilen Wagner bunun örneklerindedir.

Rusya menşei özel güvenlik şirketlerinden Wagner Grubu'nun ismi, Ukrayna'nın doğusunda yer alan Donbass bölgesinde Kiev yönetimini hedef alan ayrılıkçı isyanların şiddetli çatışmalara dönüşmesiyle uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmeye başlamıştır. Bu kapsamda Wagner bünyesinde iş gören durumundaki profesyonel savaşçıların, Ukrayna'nın doğusundaki şiddetlenen çatışmalarda Kremlin yanlısı ayrılıkçı isyancılarla birlikte sürece müdahil olduğu ifade edilmişti. Wagner üyelerinin kendilerinden emir aldığı iddiaları Kremlin tarafından şiddetle reddedilse de birtakım bulgular ve Wagner'i yakından takip eden kaynakların Reuters gibi uluslararası haber ajanslarına yaptıkları açıklamalar birtakım soruların cevaplanması gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu bağlamda Wagner hem literatürde hem de uygulamada kendine has bir yeri olan ve bu şekilde analiz edilmesi gereken bir oluşum haline gelmiştir. Kavramsal açıdan bakıldığında Wagner'i paralı asker veya özel askeri şirket olarak sınıflandırmak doğru bir yaklaşım değildir. Her ne kadar kurumsal bir yapı olması sebebiyle özel askeri şirket tanımına daha yakın olsa da Wagner'in yasallığının muğlak olması ve diğer özel askeri şirketler gibi çeşitli devlet kurum ve uluslararası örgütler ile çalışmak yerine tek müşterisinin Rusya olması organizasyonun literatürdeki haliyle bir özel askeri şirket olmadığını göstermektedir. Uygulamada ise hibrit bir yönetim ve personel yapısı olması, salt Rusya devletinin güdümünde ve Rus dış politikası çerçevesinde faaliyet göstermesi ve özel bir şirket olarak faaliyet ve işe alımlarından ideolojik motivasyonlarının olması Wagner'i hem ulusal ve uluslararası emsallerinden ayırmakta hem de uluslararası ilişkiler için önemli bir aktör haline getirmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma içerisinde sunduğumuz verileri, bilgileri ve dokümanları, akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimizi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumuzu, bu çalışmada yararlandığımız eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimizi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımızı, çalışmanın özgün olduğunu bildiririz. Aksi bir durumda aleyhimize doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimizi beyan ederiz.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışma iki yazar tarafından hazırlanarak ortaya konulmuştur.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanmasında çıkar çatışması yaşanacak herhangi bir durum bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Adams, T. K. (2002). "Private Military Companies: Mercenaries for the 21st Century". *Small Wars and Insurgencies*, 13 (2), 54-67.
- Aning, K., T. Jaye, ve S. Atuobi (2008). "The Role of Private Military Companies in US-Africa Policy". *Review of African political economy*, 35 (118), 613-628.
- Bax, P. (2021). "Russia's Influence in the Central African Republic". *International Crisis Group*, <https://www.crisisgroup.org/africa/central-africa/central-african-republic/russias-influence-central-african-republic> (08.02.2022).
- Brooks, D. (2000). "Messiahs or Mercenaries? The Future of International Private Military Services". *International Peacekeeping*, 7 (4), 129-144.
- Cotterill, J. (2021). "Mozambique Looks to Private Sector in War Against Islamists". *Financial Times*, <https://www.ft.com/content/2f35c5b0-7084-4bfd-b702-44769a6ac835> (16.02.2022).
- Dahl, R. A. (1957). "The Concept of Power". *Behavioral Science*, 2 (3), 201-215.
- De Nevers, R. (2009). "Private Security Companies and the Laws of War". *Security Dialogue*, 40 (2), 169-190.
- Gilpin, R. (1981). *War and Change In World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hauer, N. (2018). "Russia's Favorite Mercenaries". *The Atlantic*, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/08/russian-mercenaries-wagner-africa/568435/> (21.01.2022).
- Howe, H. M. (1998). "Global Order and The Privatization of Security". *The Fletcher Forum of World Affairs*, 22 (2), 1-10.
- Huntington, S. (1957). *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil Military Relations*. Newyork: Random House.
- Krahmann, E. (2005). "Security Governance and The Private Military Industry in Europe and North America: Analysis". *Conflict, Security & Development*, 5 (2), 247-268.
- Kuczyński, G. (2018). "Putin's Invisible Army". *The Warsaw Institute Review*, <https://warsawinstitute.org/putins-invisible-army/> (20.09.2021).
- Mackinnon, A. (2021). "Russia's Wagner Group Doesn't Really Exist". *Foreign Policy*, <https://foreignpolicy.com/2021/07/06/what-is-wagner-group-russia-mercenaries-military-contractor/> (19.10.2021).

- Mandel, R. (2001). "The Privatization of Security". *Armed Forces & Society*, 28 (1), 129-151.
- Marten, K. (2019a). "Russia's Back in Africa: Is the Cold War Returning?". *The Washington Quarterly*, 42 (4), 155-170.
- Marten, K. (2019b). "Russia's Use of Semi-State Security Forces: The Case of The Wagner Group". *Post-Soviet Affairs*, 35 (3), 181-204.
- Marten, K. (2020). "The GRU, Yevgeny Prigozhin, and Russia's Wagner Group: Malign Russian Actors and Possible U.S. Responses". *Testimony before the Committee on Foreign Affairs Subcommittee on Europe, Eurasia, Energy, and the Environment United States House of Representatives*, <https://www.congress.gov/116/meeting/house/110854/witnesses/HHRG-116-FA14-Wstate-MartenK-20200707.pdf> (19.10.2021).
- Mcfate, S. (2019). *Mercenaries and War: Understanding Private Armies Today*. Washington D.C: National Defence University Press.
- O'Brien, K. A. (2000). "Pmcs, Myths and Mercenaries: The Debate on Private Military Companies". *The RUSI Journal*, 145 (1), 59-64.
- Østensen, Å. G. ve T. Bukkvoll (2021). "Private Military Companies – Russian Great Power Politics on The Cheap?". *Small Wars & Insurgencies*, 33 (1-2), 1-23.
- Pilgrim, S. (2014). "UN peacekeepers 'look on' as 'Russia-backed' war rages in Darfur". *France 24*, <https://www.france24.com/en/20141213-un-peacekeepers-darfur-sudan-look-on-russia-backed-war-rages-unamid> (16.02.2022).
- Rabin, A. (2019). "Diplomacy and Dividends: Who Really Controls the Wagner Group?". *Foreign Policy Research Institute*, <https://www.fpri.org/article/2019/10/diplomacy-and-dividends-who-really-controls-the-wagner-group/> (23.08.2020).
- Reynolds, N. (2019). "Putin's Not-So-Secret Mercenaries: Patronage, Geopolitics, and the Wagner Group". *Carnegie Endowment for International Peace*, <https://carnegieendowment.org/2019/07/08/putin-s-not-so-secret-mercenaries-patronage-geopolitics-and-wagner-group-pub-79442> (12.11.2020).
- Rondeaux, C. (2019a). "Decoding the Wagner Group: Analyzing the Role of Private Military Security Contractors in Russian Proxy Warfare". *New America*, <https://www.newamerica.org/international-security/reports/decoding-wagner-group-analyzing-role-private-military-security-contractors-russian-proxy-warfare/> (12.11.2020).
- Rondeaux, C. (2019b). "How the Wagner Group Helps Putin Expand -and Inflate- Russia's Influence". *World Politics Review*, <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/28329/how-the-wagner-group-helps-putin-expand-and-inflate-russia-s-influence> (23.08.2020).

- Saner, R., A. Uchegbu, ve L. Yiu (2019). "Private Military and Security Companies: Legal and Political Ambiguities Impacting The Global Governance of Warfare in Public Arenas". *Asia Pacific Journal of Public Administration*, 41 (2), 63-71.
- Siege, J. (2021). Russia and Africa: Expanding Influence and Instability. *Russia's Global Reach: A Security and Statecraft Assessment*. (Ed. P. H. Graeme), Garmisch- Partenkirchen: George C. Marshall European Center for Security Studies, 80-90.
- Singer, P. W. (2009). *Kiralık Ordular: Özel Askeri Şirketler*, (Çev. G. Aral ve İ. Yaman) İstanbul: Timaş Yayınları.
- Sixto, D. (2020). "Russian Mercenaries: A String of Failures in Africa". *Geopolitical Monitor*, <https://www.geopoliticalmonitor.com/russian-mercenaries-a-string-of-failures-in-africa/> (08.02.2022).
- Stoner, E. (2008). "Outsourcing the Iraq War: Mercenary Recruiters Turn to Latin America". *NACLA Report on the Americas*, 41 (4), 9-12.
- Sukhankin, S. (2019). "Russian PMCs in the Syrian Civil War: From Slavonic Corps to Wagner Group and Beyond". *The Jamestown Foundation*, <https://jamestown.org/program/russian-pmcs-in-the-syrian-civil-war-from-slavonic-corps-to-wagner-group-and-beyond/> (20.09.2021).
- Tangör, B. ve H. Yalçınkaya (2010). "Güvenlik Yönetişimi Çerçevesinde Özel Askeri Şirketler". *Uluslararası İlişkiler*, 7 (25), 127-154.
- The Soufan Center. (2020). "The Wagner Group: A Russian Symphony of Profit and Politics". *The Soufan Center*, <https://thesoufancenter.org/intelbrief-the-wagner-group-a-russian-symphony-of-profit-and-politics/> (09.02.2022).
- Turcan, M. ve N. Ozpınar (2009). "'Who Let The Dogs Out?': A Critique of The Security for Hire Option in Weak States". *Dynamics of Asymmetric Conflict*, 2 (3), 143-171.
- Voss, K. (2016). "Plausibly Deniable: Mercenaries in US Covert Interventions During The Cold War, 1964–1987". *Cold War History*, 16 (1), 37-60.

EXTENDED ABSTRACT

The dynamism of the era brings about change and transformation in many areas. However, especially recent developments reveal that the dynamism in question is an irresistible process. So much so that at the last stage, it is witnessed that many areas that have been identified with publicity and where change is considered impossible have become unable to withstand this pressure. It is possible to deal with the change and transformation of the national armies, which are perhaps among the most important pillars of the state authority, in this context. This situation, which is related to the national armies, is completely related to the security understanding of the new era.

With the understanding that the Russian private military company Wagner Group actively played a role in the field during the rebellion initiatives led by Haftar against the Government of Reconciliation, which is considered legitimate in the light of international law in Libya in the recent past, the formations within this scope have become one of the most important agenda items on the international agenda again. In this context, the Wagner Group, which has increased its effectiveness in parallel with the expansion policy of the Russian Federation (Russia), especially in the Caucasus and Africa, stands out as a global actor. The emergence of Wagner-like formations is generally important in two respects. The first of these is the widespread activities of non-state actors in a sector identified with the public sphere, which we can explain with the phenomenon of privatization of security, while the other is an example of entrepreneurship in a market with huge economic numbers.

It is possible to consider the fact that some non-state actors, especially Wagner and similar formations, become a tool of foreign intervention and take part in the conflicts within the scope of privatization of security. Therefore, it becomes inevitable to study such an important subject in the literature of the discipline of international relations. Although a trend in this direction has been observed in the literature especially in the last period, it is possible to say that sufficient number of qualified studies has not been reached yet. In this context, this study aims to make a significant contribution to the international relations literature by creating a framework within the scope of the Wagner Group's features and operations.

This article aims to analyze the Russian security company Wagner Group's structure and operations and situate the organization both in literature and in practice. Even though the Wagner Group has become more visible in international affairs and has been actively participating in conflicts in several places in the last eight years, the literature on the organization lacks a comprehensive assessment. By providing a holistic approach, this article argues that Wagner Group represents a unique case both conceptually and in practice. To further the article's argument and to situate the Wagner Group in the literature, relevant studies, reports, and documents were systematically surveyed in the first section of the article. A comprehensive analysis of literature shows that it would not be true to classify and conceptualize the Wagner Group as a private military company or as mercenaries. Despite the Wagner Group being more likely to be a private military company rather than mercenaries due to its institutional capacity, it differs from its counterparts in two ways. First, unlike other private military companies that operate globally, Wagner's legal status is ambiguous. Second, the Wagner Group has only one customer, the Russian Federation, while other private military

companies have a customer portfolio from different parts of the world and at different levels such as states and international organizations.

To point out the organizational differences between the Wagner Group and its counterparts, the structure of the Wagner Group and its operations in Syria, Ukraine and Africa were analyzed in the second section of the article. Investigation of the Wagner Group's management and recruitment processes revealed that it differs from other private military companies in three ways. First, unlike other Russian private military companies, the Wagner Group has a hybrid management and personnel portfolio. In other words, both former FSB and GRU officers are employed by the organization and run the organization both at the management and operational levels. Second, Russian nationalism plays a vital role in the Wagner Group's recruitment processes which is quite contrary to the modus operandi of the private military companies. Third, the Wagner Group operates only in parallel with Russian foreign policy preferences and economic interests. In that manner, it operates more as an element of the Russian government rather than a private security organization that seeks to maximize its interests.

As briefly noted above, the Wagner Group not only became an important actor in international relations but also represents a unique case both conceptually and in practice. Therefore, further studies/analysis should not treat the organization as a private military company due to increasing the privatization of security but focus more on its particularities and relations with the Russian Federation's ruling elite and foreign policy preferences.